

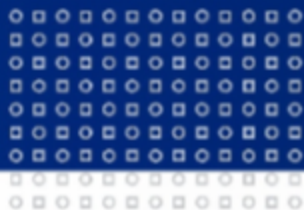
MASARYKOVA UNIVERZITA

STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY

Úvod do fonetiky a fonologie znakových jazyků

Podzimní semestr 2013

Brno, 3. října 2013

Fonetika a fonologie znakového jazyka

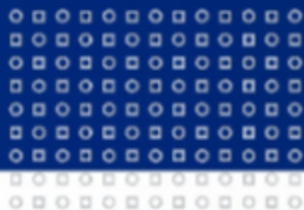
- **fonetika ZJ** – studuje činnost artikulačních orgánů (rukou, paží, horní části trupu, hlavy, obličeje) při znakování a jejich výslednou podobu (místo artikulace, tvar ruky, orientaci ruky, vzájemnou polohu rukou, pohyb, mimiku ap.)
- **fonologie ZJ** – zaměřuje pouze na ty složky vizuálně-motorického signálu, které jsou v daném jazyce významotvorné

Znakovací prostor

- prostor pro artikulaci ZJ
- vymezen:
 - ve vertikální rovině temenem hlavy a pasem,
 - v horizontální rovině rozpětím pravého a levého předloktí,
 - v sagitální (předožadní) rovině tělem vzpřímeného mluvčího a dosahem předloktí mírně předkloněného těla

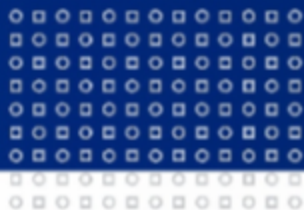
Typologie cherémů (fonémů)

- **cherém** - název souvisí s řeckým výrazem pro „ruku“
- **foném** - minimální artikulační jednotka se sémanticky distinktivní funkcí (schopná odlišovat význam znaku)

1. manuální fonémy

- tvar ruky/rukou
- místo artikulace
- pohyb ruky/rukou
- orientace dlaně a prstů
- vzájemná poloha rukou
- kontakt

Typologie cheirémů (fonémů)

2. nemanuální fonémy

- faciální – obočí, oči, nos, ústa, jazyk, zuby, tváře, brada
- orální - artikulace rtů – mluvní komponent, orální komponent
- jiné - hlava, ramena, horní část trupu

Minimální pár

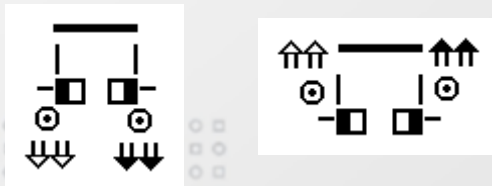
- pro určování fonémů ZJ – metoda vyhledávání minimálních párů
- kritériem významnosti je změna významu znaku
- např. PŘÍTEL x VLASTNÍ (jiný tvar ruky),

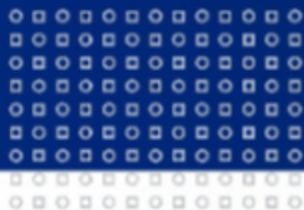

VYCHOVÁVAT x POČASÍ (jiný tvar ruky),

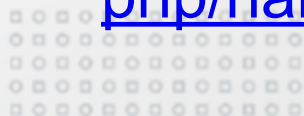
ČEKAT x ŽÍT (jiný pohyb)

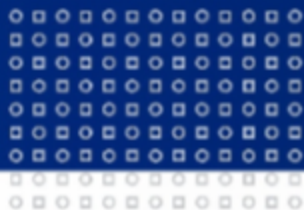

Fonetická transkripce znakových jazyků

1. William C. Stokoe - 1960 (pouze manuální fonémy)
2. Valerie Sutton - 1974: SignWriting (znakopis)
 - <http://www.signwriting.org/>
 - www.signwriting.org/archive/docs7/sw0617_Cross_Linguistic_Guide_SignWriting_Parkhurst.pdf
3. Martin D. Colvill - 1982: Edinburský nemanuální notační systém (ENCS)
4. Siegmund Prillwitz - 1987: Hamburský notační systém (HamNoSys) – fonetický mezinárodní transkripční systém
 - <http://www.sign-lang.uni-hamburg.de/dgs-korpus/index.php/hamnosys-97.html>

Fonetická transkripce znakových jazyků

5. Alena Macurová - 1996: adaptace Stokoeho notačního systému pro ČZJ
 - <http://ruce.cz/clanky/15-proc-a-jak-zapisovat-znaky-ceskeho-znakoveho-jazyka>

